

mesto Hrvaška pojavlja tudi Hrvatska. Podobni pari so še: slovensko Zair in francosko Zaire, slovensko Moldavija in romunsko Moldova. Za Latvijo se pojavljata kar dve različici: prek ruskega vpliva Letonska in prek nemškega vpliva Letonija. Bolj domače je Zelenortski otoki kot Kapverdski otoki in Srednjeafriška republika kot Centralnoafriška republika. V tej skupini so še Slonokoščena obala (Obala slonove kosti), Estonija (Estonska), Bahrajn (Bahrain), Bocvana (Botsvana), Južna Afrika (Južnoafriška republika), Vietnam in Šrilanka. Pri zadnjih dveh je vprašljivo pisanje skupaj ali narazen, podobno kot pri Kostariki. Vprašljiva je prva črka pri Šrilanki (Šrilanka, Srilanka) in morebitno pisanje črke j med i in e ali kar j namesto i pri Vietnamu (Vijetnam, Vjetnam).

Sledi skupina srednjeazijskih muslimanskih držav, republik nekdanje Sovjetske zveze, ki imajo lahko končnico -ija ali se končajo na -stan, kar pomeni država, podobno kot sosednja Pakistan in Afganistan. Pakistan in Afganistan sta bolj uveljavljeni imeni kot denimo Pakija in Afganija. Podobno je bolj smiselno uporabljati Kazahstan, Tadžikistan, Uzbekistan, Kirgizistan in Turkmenistan kot Kazahija, Tadžikija, Uzbekija, Kirgizija in Turkmenija. Možna, vendar manj sistematična, je različica, da se nekatera imena končajo na -ija (Kirgizija, Turkmenija), druga pa na -stan.

Obsežna je skupina držav, ki imajo ime po osebnem lastnem imenu oziroma imenu svetnika. Ker je vprašljivo pravilno slovenjenje nekaterih manj znanih svetniških imen, je morda bolj smiselna ohranitev teh imen v izvirniku. Tako naj bi ostal Sveti Krištof raje Saint Kitts, sveta Lucija Saint Lucia, Sveti Vinco Saint Vincent, Sveti Tomaž Sao Tome, Sveti Marrij San Marino in podobno. Ker ima Saudova Arabija ime po Ibn Saudu, ustanovitelju dinastije Saud, je bolj smiselno obdržati svojilno oblika imena, torej Saudova in ne Saudska Arabija, podobno kot pišemo Marshallovi otoki in ne Marshallski otoki ali Salomonovi otoki in ne Salomonski otoki.

Na prejšnjo skupino se navezuje skupina držav, ki ima ime po pomembnih rodbinah. To sta državi Luksemburg in Lihtenštajn. Smiselno bi bilo, da obe državi pišemo na isti način, torej obe v izvirniku (Luksemburg, Liechtenstein) ali obe podomačeno (Luksemburg, Lihtenštajn).

V posebni skupini so tudi države, ki imajo v imenu besedo »otoki«, ki jo nekateri raje zamenjujejo z »otočje«. Postavlja se vprašanje smiselnosti zame-

njave najbolj splošnega pojma, torej »otoki«, z bolj določnim pojmom, kot je »otočje«. V geomorfološkem smislu je otočje poenostavljeno rečeno skupina množice različno velikih otokov. Meja, kdaj je neka skupina otokov že »otočje«, kdaj pa zgolj »otoki«, ni jasno določena, zato je v imenih držav bolj smiselno uporabljati najbolj splošen pojem, torej »otoki«, in ne »otočje«, čeprav sama beseda »otočje« o neki državi pove več kot splošnejša beseda »otoki«.

Formalno je problem zapisovanja imen držav v slovenskem jeziku rešil slovenski standard (SIST ISO 3166) z naslovom Kode za predstavljanje imen držav in drugih ozemelj, ki ga je sprejel, založil in izdal Urad Republike Slovenije za standardizacijo in meroslovje pri Ministrstvu za znanost in tehnologijo. Predstavili ga bomo v naslednji številki Geografskega obzornika v članku Standardizirana imena držav v slovenskem jeziku.

1. *Atlas sveta za šolo in dom. Cankarjeva založba, Ljubljana, 1995.*
2. *Natek, K., Perko, D., Žalik Huzjan, M. 1993: Države sveta 1993. DZS, Ljubljana.*
3. *Slovenski pravopis, 1, Pravila. SAZU, DZS, Ljubljana, 1994.*
4. *Slovenski standard SIST ISO 3166. Urad za standardizacijo in meroslovje pri Ministrstvu za znanost in tehnologijo, Ljubljana, 1996.*
5. *The Times atlas sveta. Cankarjeva založba, Ljubljana, 1991.*
6. *Veliki atlas sveta. DZS, Ljubljana, 1996.*
7. *Veliki družinski atlas sveta. DZS, Ljubljana, 1992.*

GEOGRAFIJA IN ŠOLA Milan Orožen Adamič

Osnovne misli za ta prispevek so se izoblikovale ob okrogli mizi o Položaju geografije kot nacionalnega predmeta v osnovnih in srednjih šolah, ki jo je 23. 11. 1995 organizirala Komisija za vzgojo in izobraževanje pri Zvezi geografskih društev Slovenije. Del sklepov s te prireditve je bil objavljen 1. 12. 1995 v Sobotni prilogi Dela. Novembra 1996 smo zvedeli, da je republiška kurikularna komisija povsem črtala geografijo iz predmetnika slovenskih srednjih strokovnih šol. Temu sklepu najostreje nasprotujemo. Protestiramo tudi, da v najvišjem slovenskem šolskem programskem telesu ni nobenega geografa, ki bi lahko pojasnil naša stališča. Meni-

mo, da s takim ravnanjem Ministrstvo za šolstvo Republike Slovenije dokazuje popolno nerazumevanje širine problema. Temeljni izobraževalni cilji geografije so v osnovnih črtah primerno postavljeni v katalogu znanj za maturo. Sklepi republiške kurikularne komisije so v popolnem nasprotju s sprejetimi usmeritvami in spominjajo na ideje usmerjenega izobraževanja. Za te ideje se ve, da so nesprejemljive.

Ni dvoma, da je današnja geografija ena od mlajših ved. Njeno ime je sicer staro, a je tja do 19. stoletja pomenilo nekaj čisto drugega kot danes. Do takrat je večinoma na deskriptivni metodi dela temelječa veda zbirala na eni strani astronomske, geodetske, geofizikalne in druge ugotovitve o zemeljski obliki kot celoti, na drugi strani pa kopičila potopisno in krajepisno gradivo. Na žalost je tak, napačen in zastarel pogled na geografijo še vedno močno zakoreninjen. Morda je prav v tem razlog, da geografija v šolskem sistemu ni uvrščena med predmete, ki so nacionalno pomembni. Še več: v slovenskih šolah se že vrsto let postopoma zmanjšuje število ur, ki so namenjene geografiji. To se je začelo ob koncu sedemdesetih oziroma v začetku osemdesetih let in še vedno traja. Obratno pa se je dogajalo z zgodovino, vedo, ki je zazrta v preteklost. Danes se načrtuje, da bo imela zgodovina domicil v srednjih strokovnih šolah dve leti.

Geografi menimo, da je to posledica nekdanih, danes preživetih pogledov na svet v razmerah nekdanje Jugoslavije. Menimo, da je to posledica dobe, ko Slovenci nismo imeli samostojne države, dobe verovanja v vsemogočno tehnokracijo in enoplastnih pogledov na svet in dogajanje v njem. Geografi desetletja, ne glede na trenutna politična mnenja, trdimo, da je geografija veda, ki tolmači naravne in kulturne pojave na zemeljskem površju v njihovih medsebojnih odnosih, vzajemnih vplivih in nasprotjih. S tem je geografija tudi postala znanost s samostojnim predmetom, ki ga ne le opisuje, temveč tudi razlaga. Geografija je torej veda o sedanjosti, veda s pogledom, zazrtim v prihodnost. Razreševanje problemov okolja dokazuje, da je poglobitvi razlog okoljskih težav v enostranskih, ne celovitih in enoplastnih posegih v prostor – geografsko okolje in seveda temu ustreznih pogledih na svet. Številni konkretni primeri potrjujejo, da v pretirano razdrobljenem, sektorskem obravnavanju problemov ni kakovostnih odločitev. Zato ni dvoma, da je sodobna geografija »moderna sinteza«, eksistencialen most med fizičnim in družbenim okoljem, veda neprecenljivega po-

mena. V začetku šestdesetih let je Rachel Carson, ena od idejnih utemeljiteljic sodobne ekologije, v svoji knjigi »Nema pomlad«, zapisala »naučiti se moramo živeti z in ne proti naravi«. Gre torej za odnos človeka do narave in fizičnogeografskega okolja v najširšem pomenu te besede. Nekoliko drugače, kot po sebnem odkritju, je povedala temeljno idejo sodobne, celovite, oziroma kompleksne geografije. V resnici pa gre še za mnogo več kot za probleme okolja, gre preprosto za demokratičen duh razmišljanja, za spoštovanje vseh plasti nežive, žive, če hočete, tudi intelektualne narave življenja.

Slovenci se moramo zavedati, da smo v samostojni državi postavljeni pred številne nove naloge in izzive. Svetu in okolju okrog nas moramo stalno pripovedovati in dopovedovati, kdo, kaj in kje smo. Ponosni smo na lepo in pestro deželo in tako jo želimo ohraniti tudi rodovom, ki prihajajo. Na drugi strani pa si seveda želimo tudi uspešen gospodarski razvoj in blaginjo. Ob vsem tem pa imamo razmeroma skromne naravne vire. Imamo pa, prepričani smo o tem, pridne in delovne ljudi. Torej ni dvoma, da moramo sistematično skrbeti za njihovo znanje in izobraževanje, ki morata kritično slediti svetovnim standardom. Če dobro premislimo, je znanje ljudi pravzaprav edina vrednota, ki jo imamo, in le izobražen Slovenec bo kos nalogam, ki jih pred njega postavlja čas v katerem živi.

Geografija je v vsem tem izjemno pomembna, ker je edini splošnoizobraževalni predmet, ki skrbi za celovito poznavanje in razumevanje ne le nas samih, temveč sosedov in sveta, v katerem živimo. Gotovo ni dvoma, da mora biti današnja samostojna Slovenija odprta v svet, se z njim povezovati in ustvarjalno sodelovati. To, po številnih javnomnenjskih raziskavah, meni tudi večina Slovencev. Za Slovenijo je to izjemnega pomena in tudi ekonomska nujnost. Razmeroma majhen narod in država se ne moreta zapirati v svoje okvire, ali se obnašati po vzorcu velikih »mega« narodov ter bolj ali manj samozadostnih držav in ekonomij. Svet se z informacijsko »revolucijo« spreminja v temeljih. Menim, da je nekritično privzemanje tujih učnih programov za Slovenijo nesprejemljivo, lahko celo katastrofalno. Znanje geografije je temelj za razumevanje današnjega sveta, procesov, gospodarstva in mednarodnih odnosov. Ob vsem tem smo geografi vedno bolj ogorčeni, da v Sloveniji cela vrsta srednjih šol nima predmeta geografija Slovenije in sveta. Zanimivo je, da je danes v Sloveniji očiten razkorak med položajem geogra-

fije v šolah in njenim dejanskim stanjem. V slovenskem šolskem sistemu se očitno nadaljuje proces izriivanja geografije na obrobje učnovzgojnega procesa. Na drugi strani pa je zanimivo, da Slovenci izjemno množično segajo po najrazličnejših geografskih publikacijah. To se kaže v preprostem dejstvu, da geografske oziroma geografsko obarvane publikacije praviloma dosegajo izjemno visoke, upamo si trditi za slovenske razmere astronomske naklade, ki gredo v več deset tisoč izvodov (Atlas Slovenije: 140.000 izvodov, Veliki atlas sveta: 45.000, Krajevni leksikon Slovenije 50.000, Slovenija turistični vodič 100.000, Mali atlas Slovenije 35.000 izvodov in podobno). Očitno je, da hočejo Slovenci poznati svojo domovino in svet, šola pa jim tega ne nudi. Še več: mnogim ne nudi niti najosnovnejšega geografskega znanja. Za Slovence je bila vedno značilna razmeroma visoka in specifična stopnja samoizobraževanja, ki je bila pod stoletno tujo nadoblastjo tudi zelo razumljiva. V naši samostojni državi pa stari, še manj pa tuji izobraževalni obrazci preprosto niso sprejemljivi. Zato odločno terjamo kritično prevrednotenje geografije v vzgojnoizobraževalnem sistemu. Ob vsem tem mnogi geografi s presečenjem ugotavljamo razmeroma nizko stopnjo navdušenja nad lastno državo, domovino v najširšem pomenu te besede. Ob tem nimamo v mislih domovinske vzgoje po preprostem in propagandističnem modelu. Še več: upamo si trditi, da je pomanjkanje kritičnega geografskega izobraževanja temelj nestrpnim in nacionalističnim reakcijam, ki smo jim priča na vsakem koraku. Prepričani smo, da se bo z nadaljevanjem dosedanjega odnosa do geografije ta kriza še poglobljala. Menimo, da je treba prihajajoče rodove vzgajati v samozavestne, ustvarjalne ljudi, opremljene s kozmopolitskim znanjem. Kajti le tako bomo lahko ohranili in utrdili neodvisnost ter tudi dosegli visoko postavljene gospodarske cilje. Prepričani smo, da je slednje, ne glede na včasih zelo različne politične poglede, najpomembnejša naloga današnjega časa.

DIDACTA 1996 **Tatjana Ferjan**

Svetovna razstava učil je bila letos v Baslu v Švici. Posegala je na vsa področja izobraževanja. Na razstavi je bila zastopana tudi geografija in nekaj stvari s tega področja je bilo prav zanimivih.

Izhodišče razmišljanja je zbirka »Kultur Atlas« nemške založbe Klett-Perthes. Gre za zelo vsestranski prikaz posameznih držav. Komplet za predstavitev države sestavljajo prosojnice, besedilo, zgoščenka in poster. Na prosojnicah so geografske in zgodovinske karte, fotografije pokrajin, mest, kulturnih znamenitosti. Besedilo opisuje deželo, jezik, življenje ljudi in njihovo kulturo. Pisana beseda dobi tako zopet svoje pomembno mesto pri učni uri, pouku, izobraževanju. Glasba na zgoščenki je narodna, zabavna, pop in koncertna. Tipični odlomki širijo znanje s tega področja o deželi in seveda popestrijo predstavitev. Poster vključuje zemljevid države in slike mest. V zbirki »Kultur Atlas« so do zdaj izšle naslednje države: Nemčija, Velika Britanija, Madžarska, Francija in Španija. Razlaga oziroma študij posamezne države ob »Kultur Atlas« omogoča veliko motivacijo, široko znanje in zaradi raznolikosti tudi globlje razumevanje in trajnejše pomnjenje.

Zanimive primerke iz šolske kartografije so razstavili: Stiefel, Kummerly & Frey, Westermann, Klett-Perthes, Edigol ediciones. Kartografski material odlikujejo:

- velika nazornost, ki omogoči učencem jasno predstavo in poznavanje,
- lepe barve, ki so za učence atraktivne,
- številne delovne karte, ki omogočajo različne aktivnosti,
- zemljevidi, katerih zahtevnost je odvisna stopnje in vrste šole,
- izredna skladnost med stenski zemljevidi, zemljevidi za na klop in šolski atlasi.

Kot primer navajam nekaj več besed o Klett-Perthesovi zbirki. Nudi zelo kakovostno kartografsko gradivo: stenske karte treh različnih formatov, karte za na klop in zemljevide prosojnice. Obstajajo celi folijski atlasi (veliki, mali, posamezne karte), kar ima pri pouku velik pomen. Bogata je tudi zbirka Alexander atlasov: šolski, mali, svetovni. Posebno zanimiv je Atlas-Pro, ki poleg zemljevidov vključuje tudi kratko besedilo in slike, kar omogoča večje razmišljanje in boljše razumevanje.

Klett-Perthes ponuja tudi folijske knjige in folijske mape. Folijske knjige vključujejo več prosojnic s spremljajočim besedilom in grafi: na primer Nemčija – naravno in kulturno okolje vsebuje 90 slik, 15 grafov in besedilo, Nemčija in Evropa ima 6 delov, ki obravnavajo Alpe ter človeka v gorskem prostoru, predstavitev ZDA pa ima 6 delov, v katerih je prikazano naravno in gospodarsko okolje. Folijske